

Το Σχολείο του Μέλλοντος

*... και ο ρόλος της Ανοικτής και εξ
Αποστάσεως Εκπαίδευσης*

Θανάσης Βασιλόγιαννης

Αθήνα, 2007

Θανάσης Βασιλόγιαννης

Το Σχολείο του Μέλλοντος

...και ο Ρόλος της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Smashwords Edition, Σημειώσεις Άδειας

Αυτό το eBook παρέχεται δωρεάν, αλλά παραμένει στην πνευματική ιδιοκτησία του συγγραφέα. Μπορεί να αναπαραχθεί, να αντιγραφεί και να διανεμηθεί για μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον παραμένει στην ολοκληρωμένη αρχική μορφή του.

© Θανάσης Βασιλόγιαννης

Αθήνα, 2007

avasi@sch.gr

Εισαγωγή

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και οι αλλαγές στην οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο δημιουργούν νέες απαιτήσεις στο ανθρώπινο δυναμικό για αναβάθμιση γνώσεων και επαγγελματικών προσόντων, προκειμένου να διατηρήσει ή να βελτιώσει τη θέση του στην αγορά εργασίας. Η εκπαίδευση των νέων και η επαγγελματική κατάρτιση εργαζομένων ή ανέργων η οποία βασίζεται σε παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης απαιτεί τη μετακίνηση στα κέντρα εκπαίδευσης, με όλα τα μειονεκτήματά της, όπως σπατάλη χρόνου, δαπάνες μετακίνησης και διαμονής, αλλά και κόπωση.

Τα προβλήματα αυτά αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στην αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και ιδιαίτερα στις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που έχουν δυσχέρεια μετακίνησης στα παραδοσιακά εκπαιδευτικά κέντρα, λόγω αναπηρίας, οικογενειακών υποχρεώσεων ή διαμονής σε απομακρυσμένες περιοχές. Έτσι άρχισε να εμφανίζεται όλο και πιο συχνά ο όρος 'σχολείο του μέλλοντος', που θέλει να δείξει ένα διαφορετικό, πιο προσπελάσιμο και δεκτικό στις σύγχρονες απαιτήσεις σύστημα εκπαίδευσης. Οι τάσεις αυτού του σχολείου σε αδρές γραμμές είναι:

- ✓ Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών θα αυξήσει την έμφαση στη συνεργατική μάθηση.
- ✓ Εικονικά εργαστήρια - προσομοιωτές: Σύγχρονα παιδαγωγικά εργαλεία.
- ✓ Η μάθηση δεν οριοθετείται πλέον σε χώρο και χρόνο.
- ✓ Συμβολή στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.
- ✓ Επαναφορά των «χειροτεχνικών» μαθημάτων.

- ✓ Ο ρόλος του εκπαιδευτικού μεταβάλλεται από διδακτικό σε συμβουλευτικό, βοηθητικό, καθοδηγητικό.
- ✓ Η εκπαιδευτική επίδοση θα βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής.
- ✓ Οι τάξεις και όλο το σχολείο θα θεωρούνται μαθησιακά εργαλεία και θα πρέπει να είναι ευέλικτα και ανοικτά στην κοινωνία.

Οι τάσεις του ανοικτού σχολείου

Παρακάτω θα δούμε ποιες απ' αυτές τις τάσεις υιοθετούνται και χρησιμοποιούνται από την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑεξΑΕ). Για κάθε μια από τις τάσεις που παρουσιάστηκαν, θα δοθεί το θεωρητικό πλαίσιο και θα αιτιολογηθεί αν και σε ποιο βαθμό υιοθετείται και χρησιμοποιείται από την ΑεξΑΕ.

Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών θα αυξήσει την έμφαση στη συνεργατική μάθηση

Είναι πλέον αποδεκτό απ' όλους, πως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές αποτελούν ένα σπουδαίο εργαλείο ανάπτυξης κάθε κοινωνίας. Οι εφαρμογές και οι χρήσεις τους όλο και πληθαίνουν και φαίνεται να είναι ανεξάντλητες. Έτσι στη σύγχρονη κοινωνία δεν μπορούν να λείψουν από την εκπαιδευτική διαδικασία οποιαδήποτε μορφής, καθώς επιτρέπουν στους ανθρώπους να επεκτείνουν σημαντικά γνώσεις και δεξιότητες, ενώ η εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά νέα διάσταση και δυναμική. Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδήγησαν στην εισαγωγή της τεχνολογίας των υπολογιστών στην εκπαίδευση είναι:

- ✓ Η παροχή γνώσης από έγκυρους και υπεύθυνους φορείς.
- ✓ Η αποτροπή εμφάνισης νέων ανισοτήτων.
- ✓ Η απουσία διακρίσεων μεταξύ των χρηστών.

- ✓ Η δυνατότητα αυξημένου αλλά χωρίς επιρροές ελέγχου στη διαδικασία μάθησης (Παναγιωτακόπουλος, 1999).

Ως συνεργατική μάθηση μπορεί να οριστεί η αλληλεπίδραση με άλλα άτομα και ομάδες, που συχνά βρίσκονται σε διαφορετικούς τόπους ή χώρες, με διαφορετικό πολιτισμικό προφίλ, αλλά και σε διαφορετικούς χρόνους, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών, την από κοινού επεξεργασία και επίλυση προβλημάτων, την αμοιβαία υποστήριξη.

Η συνεργατική μάθηση απαιτεί αλλά και διαμορφώνει νέους ρόλους και μεθόδους από την πλευρά του καθηγητή. Ο καθηγητής πρέπει να έχει περισσότερες ικανότητες χρήσης της τεχνολογίας από παλιότερα, καθώς η συνεργατική μάθηση έχει συνδεθεί πλέον σε μεγάλο βαθμό με τη χρήση των νέων μέσων επικοινωνίας. Επιπλέον, επισημαίνεται η ανάγκη της αφιέρωσης σημαντικών ατόμων στους εκπαιδευτικούς φορείς στη συνεχή παρακολούθηση, υποστήριξη και εμπύχωση των δραστηριοτήτων συνεργατικής μάθησης.

Η συνεργατική μάθηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ομαλή λειτουργία των τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει η ανάγκη για συμβατότητα των συστημάτων των συμμετεχόντων φορέων, αλλά και μηχανισμών back-up για τις περιπτώσεις που η δικτυακή επικοινωνία είναι δύσκολη ή πολύ αργή. Τέλος, είναι αναγκαίο οι τεχνολογίες επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται να μην είναι δυσνόητες και περίπλοκες για τους αρχάριους χρήστες (Κούτρα & Καστής, 2001).

Εικονικά εργαστήρια - προσομοιωτές: Σύγχρονα παιδαγωγικά εργαλεία

Η τεχνολογία των πολυμέσων με την ανάπτυξη εφαρμογών προσομοίωσης, παρουσίασης και εικονικών εργαστηριών βρίσκει πρόσφορο έδαφος στην εκπαιδευτική διαδικασία. Κι αυτό επειδή η χρήση τους δίνει τη δυνατότητα να παρουσιάσουμε πληροφορίες με ποικίλους τρόπους, που κερδίζουν το

ενδιαφέρον των σπουδαστών και μπορούν να προσαρμοστούν στις ανάγκες και τις δυνατότητές τους. Η συνδυασμένη χρήση ήχου και εικόνας (σταθερής ή κινούμενης) ελκύει τους χρήστες να εμβαθύνουν στο αντικείμενο και να διαδραματίσουν πιο ενεργό ρόλο στη μαθησιακή διεργασία. Η δυνατότητα να κινείται ο χρήστης στο εικονικό περιβάλλον με μη σειριακό τρόπο διευκολύνει την αναζήτηση της γνώσης σύμφωνα με τα προσωπικά κίνητρα καθενός, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να συνεργαστούν σε ομάδες για ένα κοινό πρόβλημα - θέμα σχετικά εύκολα. Οι χρήστες μπορούν να διερευνήσουν με λιγότερο άγχος ένα θέμα σε εικονικό περιβάλλον και μπορεί να γίνει άμεση αξιολόγηση και ανατροφοδότηση με μεγάλη ποικιλία μέσων (Παναγιωτακόπουλος, 1999).

Η μάθηση δεν οριοθετείται πλέον σε χώρο και χρόνο

Στη σημερινή 'Κοινωνία της Πληροφορίας' όπως χαρακτηριστικά λέγεται, οι γνώσεις απαξιώνονται με γρήγορο ρυθμό ενώ νέες προστίθενται με ταχύτατους ρυθμούς. Η διείσδυση του Internet στην καθημερινή μας ζωή, με πιο διαδεδομένες λειτουργίες τον παγκόσμιο ιστό (www) και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) είναι πλέον γεγονός. Η δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες και προγράμματα, αλλά και η μεταφορά αρχείων από τόπο σε τόπο είναι πιο εύκολη από ποτέ. Κάνοντας χρήση του Internet στην εκπαίδευση μπορούμε να έχουμε:

- ✓ Δυνατότητα ενσωμάτωσης πολυμέσων και διάθεσης στους εκπαιδευόμενους ολοκληρωμένου και άμεσα προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού.
- ✓ Άμεση και οικονομική ενημέρωση του εκπαιδευτικού υλικού, σύμφωνα με τις ανάγκες που προκύπτουν.
- ✓ Αμεσότερη και συχνότερη επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τους εκπαιδευτές.

- ✓ Ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.
- ✓ Δυνατότητα παρακολούθησης της πορείας των εκπαιδευομένων σε κάθε στάδιο της εκπαίδευσής τους.
- ✓ Ηλεκτρονική διαχείριση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ελάττωση της γραφειοκρατίας.

Με τη χρήση του Internet μπορούμε να έχουμε είτε σύγχρονη (on-line) είτε ασύγχρονη (off-line) εκπαίδευση. Ο συνδυασμός των δύο προσεγγίσεων, που βασίζεται κατά κύριο λόγο στο εκπαιδευτικό υλικό, με περιοδικές εικονικές «συναντήσεις», για εισαγωγή στα αντικείμενα εκπαίδευσης, επεξηγήσεις δύσκολων σημείων, σύνοψη του μαθήματος, «ζωντανή» συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων και ασκήσεις συνεργασίας, δείχνει να αποτελεί την καλύτερη λύση, αφού συνδυάζει τα πλεονεκτήματα των δύο μορφών, παρέχοντας:

- ✓ αυτονομία χρόνου,
- ✓ προσαρμοστικότητα του ρυθμού μάθησης στις ανάγκες των εκπαιδευομένων,
- ✓ ευελιξία σε σχέση με την επιλογή των ενοτήτων του προγράμματος εκπαίδευσης,
- ✓ ανάπτυξη δεξιοτήτων, μέσω εκπόνησης συνεργατικών ασκήσεων,
- ✓ παρακολούθηση της πορείας των εκπαιδευομένων από επιστημονικούς υπεύθυνους και συμβούλους και ανατροφοδότησή τους,
- ✓ αμεσότητα στην επικοινωνία με τον εκπαιδευτή και τους συνεκπαιδευμένους (Κουτσουνίκος, 2001).

Συμβολή στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης

Η διανομή ενός και μοναδικού συγγράμματος από ένα συγγραφέα αποτελεί πλέον παρελθόν. Οι εκπαιδευόμενοι δεν είναι πλέον υποχρεωμένοι να αποστηθίσουν τις πληροφορίες που παρατίθενται στο βιβλίο με ένα και μοναδικό τρόπο. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού, έντυπου ή μη, αφορά πλήθος συνεργαζόμενων επιστημόνων στο ίδιο το αντικείμενο σπουδών και ειδικών της παιδαγωγικής. Οι πληροφορίες παρατίθενται με τρόπο που προτρέπουν τον αναγνώστη να εμβαθύνει στο θέμα μελετώντας κι άλλα σχετικά κείμενα, με σκοπό να αποκτήσει σφαιρική και κυρίως προσωπική άποψη. Η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευόμενου - διδακτικού υλικού διεγείρει το ενδιαφέρον του σπουδαστή και του δίνει τη δυνατότητα να δει με κριτική σκέψη το αντικείμενο μελέτης. Έτσι ο εκπαιδευόμενος απομακρύνεται από το παραδοσιακό μοντέλο του στατικού αποδέκτη πληροφοριών και γίνεται ενεργός διαμορφωτής τους.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού μεταβάλλεται από διδακτικό σε συμβουλευτικό, βοηθητικό, καθοδηγητικό

Η συμβατική μορφή διδασκαλίας και εκπαίδευσης βασίζεται στη μαθησιακή ομάδα και στον προφορικό λόγο. Η διδασκαλία αποτελεί το βασικό συμπλήρωμα της μάθησης και της εκπαίδευσης. Είναι η πρακτική δραστηριότητα κατά την οποία ο γνώστης - καθηγητής μεταδίδει ένα συγκεκριμένο γνωστικό περιεχόμενο.

Κλασικά, η διδασκαλία τοποθετείται στο σχολείο ή στο πλαίσιο μιας τάξης. Με μια κλασική αλλά εξαιρετικά περιοριστική λογική, διδασκαλία σημαίνει τήρηση κάποιων διαδικασιών, μιας “τάξης” κατά την οποία διοχετεύονται γνώσεις, συνήθως μέσα από διαλέξεις και εγχειρίδια, οι οποίες ολοκληρώνονται με αξιολόγηση και βαθμολογία. Επίσης, ένα από τα πιο σημαντικά γνωρίσματα του εκπαιδευτικού είναι ότι ελέγχει σε μεγάλο

βαθμό το χρόνο και το πλαίσιο μετάδοσης του γνωστικού αντικειμένου του. Οι όροι αυτοί άσκησης του διδακτικού έργου περιλαμβάνονται σε αυτό που αποκαλούμε εκπαιδευτική ρουτίνα. (Βασιλού - Παπαγεωργίου, 2001)

Οι σύγχρονες θεωρήσεις των ειδικών δίνουν μια νέα εικόνα στο “δάσκαλο” ο οποίος αναλαμβάνει το ρόλο να ενθαρρύνει, να βοηθά και να καθοδηγεί τους συμμετέχοντες στη μαθησιακή διαδικασία. Έτσι, η διδασκαλία δεν γίνεται αντιληπτή ως μεταδιδόμενη και επενεργούσα πάνω στους μαθητές αλλά επανακαθορίζεται ως διευκόλυνση και υποστήριξη μιας αυτοκατευθυνόμενης μάθησης. Η νέα αυτή αντίληψη δίνει έμφαση περισσότερο στη μάθηση και τη μαθησιακή διαδικασία και λιγότερο στις μεθόδους και τα μοντέλα διδασκαλίας . Επίσης, περικλείει περισσότερο τις έννοιες της διαπραγμάτευσης , της αναγνώρισης της εμπειρίας και της συνεργασίας μεταξύ μαθητή και εκπαιδευτή (Κόκκος & Λιοναράκης, 1998).

Η εκπαιδευτική επίδοση θα βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής

Στο παραδοσιακό σύστημα η αξιολόγηση όλων των συστατικών στοιχείων της εκπαιδευτικής διαδικασίας κινείται σε ασαφή πλαίσια ή δεν υφίσταται καθόλου. Το μόνο που γίνεται είναι αξιολόγηση της επίδοσης των διδασκομένων, ανεξάρτητα από το εκπαιδευτικό υλικό και τους διδάσκοντες που αποτελούν συστατικά στοιχεία της διαδικασίας μάθησης.

Ειδικοί της αξιολόγησης υποστηρίζουν πως η βελτίωσης της αποτελεσματικότητας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος καθορίζεται από την κατανόηση των συστατικών μερών που αποτελείται αλλά και τους εξωγενείς παράγοντες που το επηρεάζουν (Μακράκης, 1999). Οι παράγοντες που θα λάβουμε υπόψη μας - προσωπικοί, παιδαγωγικοί, οργανωτικοί, οικονομικοί - πρέπει να επιλεγούν και να σταθμιστούν με ιδιαίτερη προσοχή αν πράγματι προσδοκούμε βελτίωση της

αποτελεσματικότητας του συστήματος κι όχι απλή καταγραφή της κατάστασης.

***Οι τάξεις και όλο το σχολείο θα θεωρούνται
μαθησιακά εργαλεία και θα πρέπει να είναι
ευέλικτα και ανοικτά στην κοινωνία***

Στο συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να προσαρμοστούν σύμφωνα με το μοναδικό πρότυπο που παρέχεται: πρέπει να παρακολουθήσουν τα μαθήματα στο σχολείο, να δώσουν εξετάσεις για εισαγωγή στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, να προσαρμοστούν στο πρόγραμμα σπουδών των σχολών κλπ. Έτσι για έναν που για οποιοδήποτε λόγο - προσωπικό, οικογενειακό, οικονομικό - απομακρύνεται από το σύστημα εκπαίδευσης, οι ευκαιρίες μάθησης λιγοστεύουν επικίνδυνα ή εκλείπουν εντελώς.

Στο σύγχρονο σχολείο όμως, δεν μπορεί να έχουν θέση φραγμοί και εμπόδια που δημιουργούν ή διατηρούν νέες ανισότητες και αποκλεισμούς από τη μάθηση. Μια σειρά από μέτρα που έχει λάβει μέχρι τώρα η Πολιτεία, έστω και σε περιορισμένη μορφή και έκταση - ολοήμερο σχολείο, σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, ενισχυτική διδασκαλία κλπ - δείχνουν πως αναγνωρίζεται η σημασία της εκπαίδευσης όλου του πληθυσμού ανεξάρτητα από την ηλικία, την κοινωνική και οικονομική του κατάσταση. Ο όρος της 'δια βίου εκπαίδευσης', σχετικά πρόσφατος στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας μας, όλο και πιο συχνά κάνει την εμφάνισή του. Η διαρκής ανανέωση της γνώσης, που απαξιώνεται όλο και πιο σύντομα από παλιότερα, και η ομαλή προσαρμογή του πληθυσμού στις νέες συνθήκες ζωής και εργασίας είναι το μεγάλο στοίχημα της σύγχρονης κοινωνίας.

**Ο ρόλος της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως
Εκπαίδευσης**

Σύμφωνα μ' αυτά που αναπτύχθηκαν προηγούμενα, η ΑεξΑΕ είναι απόρροια των αλλαγών που συμβαίνουν στη σύγχρονη κοινωνία.

Μια σειρά αλλαγών που υιοθετούν τα συστήματα ΑεξΑΕ δείχνουν μια άλλη αντίληψη και φιλοσοφία σχετικά με το 'σχολείο του μέλλοντος':

- ✓ Το έντυπο υλικό συνδυάζεται και συμπληρώνεται, όπου είναι απαραίτητο, με οπτικοακουστικό υλικό και νέες τεχνολογίες, έτσι ώστε το υλικό που δημιουργείται να βοηθήσει τα μέγιστα τον εκπαιδευόμενο να ενταχθεί στη διαδικασία της μάθησης.
- ✓ Δημιουργείται ένα μαθητοκεντρικό εκπαιδευτικό περιβάλλον που διευκολύνει την πορεία μάθησης των διδασκομένων.
- ✓ Η εκπαιδευτική αξιολόγηση δεν αναφέρεται πια μόνο στους διδασκόμενους, αλλά συμπεριλαμβάνει το εκπαιδευτικό υλικό και όλους τους παράγοντες που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✓ Οι διαδικασίες της διδασκαλίας και της μάθησης διαχωρίζονται ως βασικά συστατικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εισάγεται το σπονδυλωτό σύστημα που επιτρέπει στον εκπαιδευόμενο να ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα σπουδών πιο κοντά στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του.
- ✓ Η περιοδική και συνεχής μελέτη με δραστηριότητες, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και γραπτές εργασίες εντατικοποιούν τις σπουδές και κατά τεκμήριο αυξάνουν τις επιδόσεις των σπουδαστών ποσοτικά και ποιοτικά.
- ✓ Αναγνωρίζονται οι σπουδές μερικής φοίτησης στα πλαίσια της δια βίου εκπαίδευσης των πολιτών.
- ✓ Η δομή και η φιλοσοφία των συστημάτων ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης καταργούν τους χωροχρονικούς περιορισμούς πρόσβασης στη μάθηση.

- ✓ Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το ρόλο του υποστηρικτή της διαδικασίας μάθησης, όπου επικοινωνώντας και συμβουλευώντας το μαθητή, τον οδηγεί σε νέους ορίζοντες μάθησης (Λιοναράκης, 2002).

Σύνοψη

Οι δυναμικές αλλαγές που συντελούνται στη σύγχρονη κοινωνία δεν μπορεί παρά να επηρεάσουν και τον εκπαιδευτικό χώρο. Νέες μορφές διδασκαλίας και μάθησης έχουν εισαχθεί και αναπτύσσονται παράλληλα με τις παλιές που εμπλουτίζονται. Τα μέσα και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον μάθησης, με στόχο την αύξηση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Η διείσδυση των μεθόδων και των μέσων που χρησιμοποιεί η ΑεξΑΕ στο παραδοσιακό σύστημα εκπαίδευσης, προς το παρόν κυρίως στην ανώτερη βαθμίδα, σταδιακά θα επηρεάσει και τις άλλες βαθμίδες. Το νέο πολυμορφικό σχήμα που θα δημιουργηθεί θα αναδείξει σύγχρονες και ευέλικτες αρχές διδασκαλίας και μάθησης στην υπηρεσία των εκπαιδευτικών και πολύ περισσότερο των διδασκομένων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Παναγιωτακόπουλος, Χ. (1999), “Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και το εκπαιδευτικό λογισμικό” - “Το Internet” στο Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Α. Ματραλής, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Χ. Το εκπαιδευτικό υλικό και οι νέες τεχνολογίες Τόμος Γ’, Πάτρα, ΕΑΠ
- Κούτρα, Χ. & Καστής, Ν. (2001), “Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην Ευρώπη” URL:
http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect1/43.htm [1-5-2003]
- Κουτσονίκος Ι. (2001), “Εξ αποστάσεως επαγγελματική κατάρτιση με χρήση του Internet” URL:
http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect1/114.htm [1-5-2003]
- Βασιλού - Παπαγεωργίου Β. (2001), “Η Διδασκαλία στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση” URL:
http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect6/50.htm [1-5-2003]
- Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Α. (1998), Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Σχέσεις διδασκόντων διδασκομένων, Τόμος Β’, Πάτρα, ΕΑΠ
- Μακράκης, Β. (1999), “Αξιολόγηση συστημάτων ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης” στο Βεργίδης, Δ. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Α. Μακράκης, Β. και Ματραλής, Χ. Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Θεσμοί και λειτουργίες Τόμος Α’, Πάτρα, ΕΑΠ
- Λιοναράκης, Α. (2002), “Εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση: συγκλίνουσες ή αποκλίνουσες δυνάμεις;” στο Παράλληλα κείμενα για τη Θ.Ε. Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Πάτρα, ΕΑΠ

© Θανάσης Βασιλόγιαννης

avasi@sch.gr

Αθήνα, 2007

ISBN 9781301622542

9 781301 622542 >
